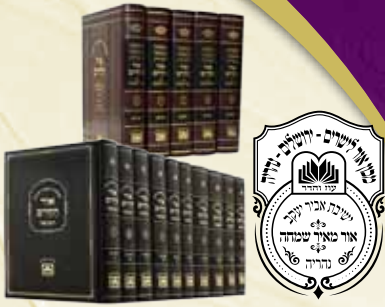

ובהרת בחיים

גליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א

תורת חיים

נושא תורני מרתק

לאור דברי האור החיים

"אם כנים אתם אחיכם אחד יאסר בבית משמרכם"
(מב, ט).

האור החיים מבאר את טענת יוסף בדבריו אלו, על פי דברי התלמוד ירושלמי (תרומו' פ"ח): **"סיעת בני אדם המהלכים בדרך, ופגעו בהם גוים ואמרו להם תנו לנו אחד מכם ונהרוג אותנו, ואם לאו נהרוג כולכם, אפילו כולם נהרגין לא ימסרו נפש אחת מישראל"**.

זו היתה אפוא טענת יוסף לאחיו - כי הוא הלא לא יהרוג את אחיהם אלא אם כן יתברר כי הם אכן באו לתור את הארץ. אם כן, יוכלו האחים למסור את אחד מהם לידי, משום שאילו יתברר ששיקרו - ייהרג אותו אח, ואם כן אסור להם למוסרו ליד יוסף, בעצם זה שימסרוהו לידי, יתברר כי אינם חוששים להריגת אותו אח, וממילא פשוט שאינם משקרם.

הלכה זו נפסקה להלכה, וכך כותב הרמב"ם (הלכות יסודי התורה ה, ה): **"אם אמרו להם עובדי כוכבים תנו לנו אחד מכם ונהרגנו ואם לאו נהרוג כולכם, יהרגו כולם ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל"**.

עם זאת, מסייג הרמב"ם את דבריו ומתייחס לאופן בו הנכרים בחרו בייחוד **אדם מסוים** מבין חבורת אנשים זו, ולא הורו ליהודים באופן כללי למסור אחד מהם. במקרה שכזה, מבהיר הרמב"ם, יש לדון לגופו של אותו אדם, ואלו דבריו: **"ואם ייחודהו להם ואמרו תנו לנו פלוני או נהרוג את כולכם, אם היה מחויב מיתה כשבע בן בכרי יתנו אותו להם, ואין מורין להם כן לכתחילה, ואם אינו חייב מיתה יהרגו כולן ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל"**.

לנידון זה השלכה ישירה על כמה תחומים, הנידונים באריכות באחרונים (עיי' שרידי אש, אגרות משה, דברי יציב ועוד במקומות שונים שדנו בכך).

ראשית, יש שהתייחסו לדין זה כאיסור של ממש אף במידה ואדם חפץ למסור נפשו כדי להציל את אחיו היהודים ממתה, ואסרו זאת מכל וכל, תוך שהם מגדירים את זה שעושה כן כמאבד עצמו לדעת. כך גם לענין הצלת אדם במישור הרפואי באמצעות סיכון אדם אחר, כגון לסכן עובר על מנת להציל את אמו, נדרשו האחרונים ודנו האם מותר הדבר לאור הלכה זו, כמו גם מדין 'רודף'.

הגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל מקיש מנידון זה לענין אחר לגמרי, בתשובתו אודות בית כנסת שנדרש מצד הרשויות להקצות את מקומו לצורך קיום אירוע שיש בו פריצות, באיום מפורש כי במידה ולא יעשו כן - ירדפו הרשויות את שאר בתי הכנסת בעיר ויצרו את צעדיהם עד לסגירתם ממש. נשאל ר' משה, האם ניתן 'למסור' את אותו בית כנסת כדי 'להציל' את שאר בתי הכנסת.

על כך השיב נחרצות (אגרות משה יו"ד ב, ס) כי אין ספק שנידון זה נכלל בדין האמור, וכי על פי דברי הרמב"ם אין כל היתר למסור בית כנסת אחד לחילול כדי למנוע מבתי כנסת אחרים להיסגר או חלילה להתחלל בעצמם.

שולחן שבת עם האור החיים

אם רק היו העוברים ושבים יודעים מדובר. אם רק היו קולטים שאך אמש נמכר כרטיס בודד להופעה של במאות דולרים וכי אלפי אוהדים גדשו את האולם בתקווה לראותו, לשמוע את המיית צליליו ולהתענג על יכולותיו הנדירות. אם רק היו נחשפים לעובדה שמוזיקאים בעלי שם ברחבי העולם רואים בו מודל לחיקוי, חוקרים את יצירותיו ושואבים מהן השראה, היה הכל נראה אחרת. אם רק היו יודעים, אך הם לא ידעו.

הסיטואציה העגומה התבררה כמחקר חברתי, כזה שתוצאותיו יש בהן כדי ללמד אותנו אודות תכונתם הבלתי-נהירה של בני אנוש לשפוט על פי מראה עיניהם, ורק על פיו.

מסתבר שכשאתה כנר בעל שם עולמי, ניצב על במה באולם שעצם שמו מעורר יראת כבוד וסביבך להקה שלמה, יוכל כל אחד בקלות להתחבר לצלילים ולציין לעצמו בהשתאות כי זה עתה הוא חווה באחד מפלאי תבל האנושיים.

אולם אם אותו אדם בדיוק יושב על המדרכה בתחנת הרכבת, לבושו בלוי וחזותו משרתת אומללות יוצאת דופן, או אז לא מצליחים הצלילים הענוגים לחדור את מעטה החספוס האנושי העבה. במקרה כזה הכל נמוג. הצלילים והרגש, המקצועיות והניסיון, השם העולמי כמו גם החזות האמנותית.

מי אנחנו, בני אדם?

התורה הקדושה מספרת לנו (מב, ח): **"וַיִּכְר יוֹסֵף אֶת אָחִיו וְהֵם לֹא הֵכְרָהוּ"**.

יודעה דרשת חז"ל (יבמות פח, א) כי הסיבה לכך שיוסף הכיר את אחיו, ואילו הם מצדם לא היכירוהו, נעוצה בעודה שיוסף בפרידתו מהם - בעת מכירתו, היה ללא חתימת זקן, ואילו אחיו כבר היו באותה העת עם חתימת זקן, כך שכעת כשהן הם והן הוא היו מגודלי זקן - רק אצלו חל שינוי במראה והקשה על הזיהוי.

רבנו האור החיים מתייחס לכך, אולם תמה על מציאות זו.

ראשית מציב האור החיים עובדה בסיסית כיסוד לתמיהתו: **"מטבע אנושי, כשנתלד הידועה בלב אחד מהשנים, גם בלב השני יתעורר בחינת הזכרון, פי הלבבות יגידו סודות נעלמים, כאומרם (משלי כז, ט): 'כַּמִּים הַפְּנִים לַפְּנִים כֵּן לֵב הָאָדָם לְאָדָם. וַיִּדְקְדְקוּ בְעֵינַיִם, בְּמִצַּח, בְּדִיבּוּר, וְהִידִיעָה הוֹלֶכֶת וְגִדְלַת עַד שִׁישְׁלִים הַבְּחוּן"**.

אי לכך, מעלה רבנו תמיהה - הגם שיצא יוסף

מאות ואלפי אנשים חלפו שם מדי יום, בתחנת הרכבת התחתית של וושינגטון, טרודים ונסחפים בלחץ היום-יום וכפופים לחלוטין לקצב המהיר של יבשת הזהב. איש איש ויעדו, כל אחד והבוקר העמוס הצפוי לו. קולה הרם של מערכת הכריזה התערב בהלמות פעמי הנוסעים, רעש גרירת מזוודות נמהל בכליל שפות, ומכל עבר ניבטה ההשתקפות האמיתית, הדלוחה, של אמריקה במיטבה. לחץ, חיפזון, חוסר שימת לב לפרטים הקטנים.

למי יש זמן לעצור לרגע, להתענג על צלילי המיתר?

הוא ישב שם מזה שעות ארוכות, ברכיו כפופות וגבו שפוף, רכון בתנוחה גמלונית ותולה עיניים בעוברים ושבים, מייחל למעט תשומת לב. ומי יודע, שמא אף מטבע כזו או אחרת תמצא את דרכה אל כובעו ההפוך, המרוט מרוב שימוש וניצב על המדרכה לציוד.

ידו הגרומה אחזה בכינור, רעותה תפסה בקשת ועיניו העצומות כמו לקחו חלק בסימפוניה הנרגשת, ההומה. ניגון ועוד אחד, לחן עמוק ונוגה ואחריו אחד עליו יותר, אולם לשוא. העוברים ושבים, או אם לדייק - האצים ונחפזים, אך בקושי חננו אותו במבט.

מרביתם התעלמו לחלוטין מקיומו, או שמא כלל לא שמו לב אליה. היו שהעיפו מבט והחליטו כי די להם, ואחרים התעכבו לכמה שניות, משתהים כהרף עין וממשיכים בדרכם אל העבודה, העסקים.

בודדים חסו עליו וליבם לא עמד בהם לנוכח מבטו המפציר, וברוב טובם אף חננו אותו במטבע כלשהי, רבע או אף חצי סנט. אולם גם אלה האחרונים לא התעכבו במקום מעבר לכמה עשרות שניות, ואף זה מפאת הנימוס בלבד.

השעות חלפו, הערב נטה את אדרתו הקודרת על התחנה, והכנר עודנו שם. ממתין עד בוש להכרה, ליחס ולתגובה כלשהי.

רק מאוחר בערב, לאחר שהרכבת האחרונה יצאה זה מכבר לדרכה והתחנה הפכה שוב, כמדי יום ולשעות ספורות - למקום שומם וחשוך, או אז הם הופיעו.

פרופסור, ועוד אחד. לציידים סטודנטים למדעי החברה וצוות צילום, לצד מומחים מהשורה הראשונה למקצועות המוזיקה והצלילים.

'איך היה?' פנה אי מי מהפמליה בחיוך לכנר השפוף.

'מאכזב, אך צפוי' באה התגובה.

ספיר ויהלום

פניני מוסר

ויראת שמים בפרשה

”וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו אָבֵל אֲשֶׁמִים אֲנַחְנוּ עַל אָחִינוּ אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בַּהֲתַחַנְנוּ אֵלֵינוּ וְלֹא שָׁמְעֵנוּ עַל כֵּן בָּאָה אֵלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת” (מב, כא).

אמרו רבותינו ז"ל (ברכות לג, א): "כל מי שאין בו דעה - אסור לרחם עליו".

הוסיף על כך הרה"ק ר' מנחם מענדל השרף מקאצק זי"ע אמרה קולעת וחריפה שיש בה כדי להעניק משמעות נוספת לדברים, כאובה ונוקבת בו זמנית: **'אוי, כמה רחמנות היא על אדם שכזה - שאפילו לרחם עליו אסור!'**...

זהו, למעשה, שפל המדרגה.

לעתים קרובות אנו נתקלים באדם מסוים הזקוק לעזרה, אולם למינת לבנו אין בידינו להושיט לו את העזרה לה הוא זקוק. אולם לכל הפחות, ולו בשביל תחושתו הטובה וכדי לדבוק במידות בהן נתייחד עם ישראל, בידינו לרחם עליו. אולם לולא זאת, אם ישנו אדם שאף לרחם עליו אסור, הרי שהוא מצוי בתחתית התהום, במקום שאין למטה הימנו. זוהי אומללות שאין כדוגמתה.

אכן כן, דרך הצדיקים לרחם על הכל, למרות הכל. אודות כך מסופר על הרבנית הצדקנית משאף - בתו של הרה"ק ר' מאיר מפרמישלאן זי"ע, אשר נודעה כפועלת ישועות שדבר מדבריה לא נפל ארצה וככל היוצא מפיה כן נעשה.

הזדמן פעם למעונה הרה"ק בעל 'אהבת ישראל' מוויזניץ זי"ע, ואף הוא הגיש לה בחרדת קודש קוויטל ופדיון-נפש. לאחר מכן פנה אליה ותהה - מנין לה כוחה זה, והיא הגיבה על אתר: 'אה, זה בזכות לייב'לה גנב...'.

הרבנית, בראותה את עינוי המשתוממות של הרבי, לא המתינה שיעלה את התהייה המתבקשת, אלא תיכף פתחה וסיפרה כמה דברים אמורים.

'היה זה בערב יום הכיפורים, כאשר המוני בית ישראל צבאו על דלתו של אבי הקדוש ועברו אצלו בסך כבני מרון, זוכים למבט רחום ולחיצת יד, וכמובן לברכת 'גמר חתימה טובה' מפיו הקדוש.

'והנה הופיע לייב'לה גנב, אשר כפי ששמו מרמז - לא היה בן עלייה של ממש, אלא עסק במלאכה העתיקה אך השפלה כגנב. הלה הושיט את ידו לאבי הקדוש, ציפה ללחיצת-יד חזורת, אולם אבי רק נתן בו מבט קפוא וסירב להושיט לו יד.

'הלה התחנן, הפציר בדמעות והבטיח כי ייטיב את דרכיו, ורק אז נעתר לו אבי ולחץ את ידו, תוך שהוא מרעיף עליו ברכות לרוב.

'כשנכחתי לראות כיצד אף אדם שפל שכזה זוכה להתברך במיטב הברכות' המשיכה הרבנית וסיפרה, 'הבנתי כי עת רצון היא זו. ניגשתי אפוא לאבי הקדוש וביקשתי את שכספה נפשי מעודי - לזכות לכה הברכות ולהיות מסוגלת לפעול ישועות לעמך ישראל'.

הרי לנו דוגמה, מעשה רב, כיצד היו הצדיקים מרחמים על כל נברא, ויהי זה השפל באדם.

שבטי י-ה, כידוע, טענו אודות יוסף טענות שיש בהן ממש. הם סברו כי אכן מגיע לו להיענש, ובגדלותם העצומה והבלתי-נתפסת בהשגה אנושית באו לכדי החלטה להענישו.

עם כל זאת, כותב האור החיים: **"וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו אָבֵל אֲשֶׁמִים אֲנַחְנוּ - שְׁעַל כָּל פְּנִים הִיא לָהֶם לְרַחֵם עָלֵינוּ בְּרֹאוֹת אֲחֵיהֶם מִתַּחַנְנוּ עַל סִפְנֵי נַפְשׁוֹ, וְנִתְאַכְזְרוּ עָלָיו, וְדָבַר זֶה מְגוֹנָה לְצַדִּיקִים לַעֲשׂוֹתוֹ - עַל כֵּן בָּאָה אֵלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת”**.

סיבה שבעל הבית יילך עד כדי כך רחוק בהכנסת האורחים שלו. מקסימום הוא יאפשר לך לישון באֶסס שבחצר, להניח ראשך על ערימת חציר יבשה. אך מה בכך, לפחות תהיה מוגן מחיות הטרף שבחוץ.

'נראה לך?' המשיך הדיון הדמיוני במוחו וצבר תאוצה. 'ספק גדול אם הוא בכלל יפתח את דלתו. מי יהיין לפתוח לאדם זר, קרוע בגדים, בעל שערות פזורות וזקן סתור הנראה כמו שודד דרכים?' נשמע הקול מירכתי המח, וסיים בציניות קלה: 'אל תהיה תמים'.

הייאוש הלך וגבר בו, השתרג על צווארו והפך לאבן כבדה על לבו. הוא גרר אך בקושי את רגליו אל עבר הבית, נשרך במעט הכוחות שנותרו בו אל הדלת והרים את ידו להקיש בה בחולשה.

הדלת נפתחה, והוא פתח בשאגות: **'נראה לך הגיוני להותיר בחוץ אדם אומלל, מוכה גורל ובמצב כה קשה, לאחר שבועות של נודדים במדבר, וכל זאת רק כי הינך חס על לחמך ולא רוצה ללכלך את המיטות היוקרתיות שלך?'**

הלה פער פיו בהלם, ונדם. החסר משוגעים אנכי?

אם נתבונן בדברי האור החיים אותם למדנו זה עתה, נשים לב לפרט מעניין.

לא זו בלבד שהאחים יצאו מתוך הנחה שיוסף אמור להיות עבד נרצע המשועבד לאדון זה או אחר ולא במרום המעמד, לא רק שהם לא הצליח לזהות בתוך הדמות המלכותית הזו את יוסף אחיהם, אלא שהם עשו זאת מראש.

"וְהַטַּעַם, לְצַד רֹאוֹתוֹ בְּרוֹם הַמַּעֲלוֹת, הַחֲלִיטוּ הַבְּחִינָה, וְהִרְחִיקוּ מִלְּבָם מַחְשׁוֹב דְּבָרֵי יְהוָה”. הם הניחו כעובדה פשוטה כי אלו הנתונים ולא אחרת, ולא אפשרו לעצמם לשנות את נקודת הגישה הזו. ההתייחסות הראשונה, זוית הראייה המוקדמת, או אם נרצה - הדעה הקדומה, מנעו מהם לחשוב באופן מושכל ולנסות לזהות את האיש הניצב מולם.

לענייננו, דעה קדומה למעשה איננה דעה. היא הנחה שגויה ותפיסה מוטעית במקרים רבים, ובמקרים מסוימים היא מהווה את ההיפך הגמור מהאמת.

נזכור זאת כשאנו מייחסים לבני אדם שסביבנו תכונות, מעשים ודעות. נתבונן בכך כשאנו נדרשים לדון לכף זכות, להתייחס לאדם כפי שהוא ולא רק על פי דעותינו הקדומות.

ללא חתימת זקן ועתה היה זקנו מגודל, מכל מקום טבע הבריאה דורש שיכירוהו אחיו, וכיצד אפוא לא הכירוהו?

על כך משיב רבנו: **"אף על פי כן מודיע הכתוב שהם לא הכירוהו. והטעם, לְצַד רֹאוֹתוֹ בְּרוֹם הַמַּעֲלוֹת, הַחֲלִיטוּ הַבְּחִינָה, וְהִרְחִיקוּ מִלְּבָם מַחְשׁוֹב דְּבָרֵי יְהוָה”**.

אחי יוסף ראו לפנייהם אדם בדרג כה בכיר, במעמד רם השמור ליחידי סגולה בלבד ובעמדה הרחוקה ביותר מכפי שתיארוהו לעצמם בעיני רוחם, בפרט לאור העובדה שהם עצמם מכרוהו לעבד. התדמית הזו, העוצמה ששידרה הדמות שמולם, לא הסתדרה להם עם האח הצעיר אותו זכרו, האח שמכרו לסוחרים ואשר עבר מיד ליד כחפץ עובר לסוחר.

התדמית והמראה החיצוני, מלמדנו רבנו, יש לה השפעה מכרעת על דעתו של האדם ונקודת המבט שלו. הוא מושפע בקלות מכל מראית עין, חיזיון תעתועים או אשליה אופטית כזו או אחרת, ובהתאם לכך הוא מבסס לעצמו סיפור שלעיתים קרובות לא היה ולא נברא.

דעה קדומה - יש דבר כזה?

אך יש כאן היבט נוסף אותו מלמדנו רבנו, רובד עמוק יותר בדבריו.

מסופר על אותו אדם שאיבד את דרכו במדבר, חוש הכיוון היה ממנו והלאה וגרוננו ניהר מרוב צמא. כך הסתובב במשך שבועות ארוכים, ניזון מצמחי פרא צחיחים ומרטיבי את לשונו בשיירי לחלוחית שהותיר אחריו טל הלילה על אבנים מזדמנות.

רעב, עייף וצמא נשרך האיש, כל עצמותיו מאוחדות במחאה אחת נמרצת נגד הצעידה המאתגרת, והנה הוא רואה מול עיניו נצנוץ קל, רחוק ומעומעם, אך קיים ומוחשי.

הנצנוץ הפך לאלומה יוקדת ככל שהתקרב, והתברר עד מהרה כבית מואר הממוקם אי שם בשולי המדבר. באחת הפך מצב רוחו לעליז יותר, אופטימי בהרבה, והאח החיש את צעדיו אל עבר נקודת האור, תרתי משמע.

'אדפוק בדלת' חשב לעצמו, 'והלה יפתח את כל שערי הלב ויעניק לי מטובו. מי יודע, אולי אזכה סוף סוף לתת תנופה לעפעפיי על מצע נוח ואנושי, להכניס לפי פנכת מרק חמה במקום עשבים שוטים ולהתחמם על יד האח הבווער בלילות המדבר הקרירים'.

לא ולא' השיב לו קול הגיוני במוחו, 'אין

גם אתם זכיתם לישועה בזכות רבנו האור החיים הקדוש?

כתבו לנו

למייל המערכת m028039999@gmail.com

או לפקס 02-5385689

או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל

בנתיבי החיים פרקי מחשבה ומוסר לאור הזק של האור החיים

חיים שיש בהם בנתיבי חייו ופועלו של איש האלקים

משכבר הימים נחשב ציונו הקדוש של התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי שבמירו, יעד נכסף ומשאת נפשו של כל מבקש ה' ומתאבק בעפר רגלי הצדיקים.

חסידיים ואנשי מעשה, בני עלייה לצד פשוטי עם מכל העדות והחוגים הועידו את פעמיהם את המקום הקדוש, כיתתו רגליים מקרוב ומרחוק ועשו כל מאמץ כדי להשתטח על קברו, להתחבר לתורתו הקדושה ואור הזק ולפעול ישועות מעל דרך הטבע.

אכשר דרא, ובדורנו ניתן להגשים משאלה קדושה זו בדרך נוחה וקלה. תחבורה ציבורית זמינה, אורח החיים המודרני המאפשר הקלות טכניות שבעבר היו מעבר להשגה ומקום מתוחזק היטב מאפשר לנו לעלות ולהיראות במקום הקדוש אחת לתקופה ואף יותר מכך, ללא שאנו נותנים את הדעת לגודל הזכות, ליראת הרוממות האמורה לחול עלינו ברעיים נשגבים אלה של דביקות ברשבי"י.

רבנו האור החיים הקדוש, תיכף בעלותו לארץ הקודש, עשה את דרכו אל הגליל כדי להשתטח על קברי צדיקים קדמונים ולהעתיק בתפילה, תחינה ובקשה למען עם ישראל וגלות השכינה ובניה.

בהגיעו להר מירון, בדרכו אל קודש הקדשים שבמעלה ההר, היה יכול לעשות את דרכו הלאה - נישא על גבי החמור שהוביל אותו עד הנה. כך היה חוסך זמן יקר, ואין ספק שזמנו היה יקר לאין ערוך ושעותיו מדודות, ואם היה פועל כך - היה זוכה להסתופף בתום שעה קלה על הציון הקדוש.

אולם לא כן היו פני הדברים.

רבנו אחוז היה שרעפים, פניו להבים וכל כולו רעד וחיל, וככל שהתקרב למירון הלכה וגברה החרדה שלפתי אוחו. ניכר היה בחוש ממש כי הוא ירא וחרד את המקום הנורא הזה.

תיכף בבואו לתחתית ההר, ירד רבנו מן החמור, השתטח ארצה מלוא קומתו והחל עושה את דרכו במעלה ההר בזחילה, שפוף אפיים ארץ וכל כולו הכנעה.

תוך כדי זחילה כנועה, וכשפניו ליהטות באש יוקדת של יראת הצדיק ומקום מנוחתו, החל רבנו לשאוג בקול רם: "היכן אני השפל נכנס! למקום אש להבת שלהבת, הקב"ה וכל פמליא של מעלה כאן, וכל נשמות הצדיקים שם".

ידוע הוא כי שם פרעה אינו שם העצם, אלא שם המלכות.

"ומעתה בא לתת טעם למה לא נתקבל פתרון אצלו, כי לצד שהחלום היה למלה, ואמרו ז"ל (בראשית רבה פרשה פט) כי חלומות המלכים יגידו דברים הנוגעים לכללות המלכות, והדעת פן נותנת, והם לא היו פותרים פתרון שנוגע למלכות אלא פתרונים של הדיוטות".

פרעה חלם חלום, ואך מתבקש כי בארץ בה חיים זה לצד זה חרטומים, חכמים ופותרים חלומות, יקומו אלה ויעמדו בתור כדי לפתור את החלום על הצד הטוב ביותר. מי היה מתאר לעצמו שלמרות הכל, חרף חכמתם המופלגת וניסיונם המוכח בפתרון חלומות - אין בכל אלה כדי לפתור את החלום ואת המשבר המלכותי גם יחד.

הסיבה לכך, מלמדנו האור החיים, היא משום שפתרון הדיוטות לחוד, ופתרונות מלכים לחוד. לא הרי פתרון חלומי של אדם מן השורה, המוני וגם, כפתרון הנדרש לחלומי של מלך. לחלום המלכותי ישנם רבדים נוספים, יש לו עומק, ואינו ככלל החלומות.

כך הדבר גם בענייננו.

יהודי הינו בן מלך, חצוב מגזע רם ונישא וחלק א-לוה ממעל. ההתייחסות אליו אמורה להיות מעודנת יותר, תואמת את צרכי נשמתו ותפורה בהתאם למידותיו הרחונות.

אין מקום לקחת את המסרים, החכמות והרעיונות אשר מקורם במדע זר ורחוק, מחקרים שנערכו וניסיונות שצלחו אצל יתר בני האדם, ולהקיש מהם לנשמתו של יהודי. כל ניסיון כזה משול כפתרון חלום מלכותי - באמצעים פשוטים והמוניים.

נחשוב אפוא פעמיים לפני שאנו מכניסים אל ביתנו, וכך גם אל מוסדות החינוך שלנו, את המושגים והמדעים המבוססים על אומות העולם ואשר מקורם אצלם.

נשמתו של יהודי שונה, מזוככת לאין ערוך.

אנו חיים בדור של התפכחות, ולא בהכרח חיובית. מכל עבר אנו שומעים על שיטות חינוכיות כאלה ואחרות, דעות מעמיקות אודות הדרך להקניית משמעת ובניית אמון מול הילדים, אמצעים פסיכולוגיים שונים לפתרון בעיות שונות הצצות ועולות, ועוד כהנה וכהנה.

פסיכולוגיה היא שם המשחק, מסתבר.

הגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל, אשר נדרש רבות להשיב בדבר ה' זו הלכה בתחומים המשלבים גם רפואה, בחר במקרים רבים להתעלם ממחקרים כאלו ואחרים שנערכו על יד גורמים מקצועיים ואקדמאיים, גם כאלה הנחשבים בולטים וברי-סמכא בתחומם.

כנימוק לשיטתו זו, נהג לצטט בשם הקדמונים כי אין להשוות גופו של יהודי - לגופו של גוי. המחקר - כבודו במקומו מונח, וייתכן בהחלט שמסקנותיו נכונות בעליל, אך הן תקפות רק לגבי הגוף עליו נערך המחקר - גופו של גוי אוכל שרצים אשר מהותו שונה בתכלית מזו של יהודי.

היהודי, הבהיר ר' משה, מעודן לאין ערוך ומתוכנת באופן שונה. כל מהותו שונה מן הקצה אל הקצה, ומשכך אין להסיק מתוך מחקרים שנערכו על אומות העולם - למקרה בו אנו נדרשים להכריע לגבי יהודי.

ואם כך הדבר בעניינם שבגוף, על אחת כמה וכמה כשמדובר בעניינים הנוגעים לנפש, לנשמה החצובה ממעל ולהבדל התהומי בין אדם לאדם - יהודי אשר הינו בבחינת 'ארמה לעליון' וגוי המתאפיין יותר בכך שמוצאו מן האדמה.

בפסוק המתאר את שאירע עם פרעה לאחר חלומותיו (מא, ח): "וַיְהִי בַבֶּקֶר וַתִּפְּעַם רִחוּחַ וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא אֶת כָּל חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם וְאֵת כָּל חֲכָמֵי וְיִסְפֵּר פְּרַעְה לָהֶם אֵת חֲלֹמוֹ וְאֵין פּוֹתֵר אוֹתָם לְפַרְעֹה", מתעכב רבנו האור החיים על נקודה מעניינת.

"וְאוֹמְרוּ לְפַרְעֹה לֵאלֹהֵי צוֹרְךָ מֵבָאָר רַבְנוּ, נִרְאֶה לֹמַר שִׁכְנוּן הַפְּתוּב בְּאִמְרוֹ לְפַרְעֹה כִּי דָבָר

שביבי אור ניצוצות אש שלהבת מבית מדרשו של האור החיים

"וְהָרַעַב הָיָה עַל כָּל פְּנֵי הָאָרֶץ וַיִּפְתַּח יוֹסֵף אֶת כָּל אֲשֶׁר בְּהֵם וַיִּשְׁבֵּר לְמִצְרַיִם" (מא, נו). על כך כתב האור החיים הקדוש: "אולי שנתכוון לפתוח כולן, כדי כשיראו אנשי העיר כל הריבוי, לא ירעבו. כי הרעבון יכנס בלב אדם כשיראה שיש מחסור, וכשיראו כל אוצרות הנפתחות יתקרה חם הרעב שבלבם בויער".

הבה נתייחס לרגע לדברים מנקודת מבט שונה, רוחנית.

הרעב הרוחני קיים ברחוב, ואפילו בסביבה הקרובה שלנו ולצידנו בבית המדרש. אנשים צמאים למנת-רוחניות, כמהים לאור התורה ולחזיון עבוד הנשמה. וכשיש מחסור - מלמדנו רבנו, הרעב מתגבר אף יותר.

ככל שהחלל הרוחני עמוק יותר, פושה יותר לעומק בלבבות, כך הביקוש גדל. ואף אם לא תמיד מצליחים אלה הזקוקים לכך להביע את רצונם זה במילים, לעיתים אינם מודעים לכך, אולם הם רעבים וצמאים. "לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמע את דברי ה'" (עמוס ח, יא).

הבה נפתח אנו מצידנו את אוצרותינו התורניים, הרוחניים, נרעיף טללי תחייה על אלה הזקוקים לכך ונחיה נשמות - פשוטו כמשמעו. ואם בחנוכה אנו אווזים - הבה נפעל להפיץ את אור הנרות הבהיר בעולם, לפרסם את שמו יתברך בעולם ולקדש שם שמים בכל אשר נפנה.

מתיבתא אור החיים

פרעה היתה, שמחמת שכל הפותרים התלו בו בפתרונות שוא, הרי זה כמו שאין פותר כלל.

ד. באופן נוסף כתב ליישב במאורי החיים, שאחר שנאמר אצל פרעה 'ואין פותר אותם לפרעה', שמשמעותו כפי שביאר רבינו כאן שיש פתרונות אלא שאינם צודקים, הרי זה מלמד על מה שאמר אחר כך 'ופותר אין אותו', שהכוונה על דרך הכתוב הראשון, שלא היה פתרון שהתיישב על ליבו. מה שאין כן בחלומות השרים, שלא נאמר בהם 'ואין פותר אותם', בודאי יש ללמוד מדקדוק הלשון שלא היה כלל מי שיפתור חלומותיהם.

ה. עוד כתב לבאר, שיתכן שאין כוונת רבינו לדקדק מלשון הכתוב שיש חילוק בין חלומותיהם של השרים לחלומותיו של פרעה, אלא ביאר כן לפי הענין, שמסתבר שלא היה כלל מי שיפתור את חלומות השרים בבית הסוהר, ועל זה כתב שהוא היפך ממה שהיה אצל פרעה, שהיו לו פותרים רבים.

ב. באור בהיר (שם) ביאר, שדרכו של רבינו שבכל מקום ששינה הכתוב או מהפך הסדר, יש בזה טעם לדרוש הדבר לפי עניינו. והנה לשון 'ופותר אין אותו' הוא היפך הסדר, שהיה לו לומר 'ואין פותר אותו', ולשון זו מתפרשת בשני אופנים, ובכל מקום מפרש רבינו כפי עניינו. בחלומות השרים מסתבר שלא היה להם פותר כלל, ולא היו עמם פותרי חלומות במשמר, וגם לא מסתבר שרצו לאיים עליו שיפתור כראוי, שהרי עדיין לא ידעו שהוא פותר חלומות, ולכן פירש רבינו שהכוונה בשינוי הלשון לומר שלא היו פותרים כלל. מה שאין כן אצל פרעה, שחרטומיו פתרו לו את החלומות, ומסתבר שהכוונה בשינוי הלשון להדגיש שאין פתרון צודק.

ג. במאורי החיים (שם) תירץ, שכוונת

כתב רבינו (בראשית מא טו): **ופותר אין אותו. פירוש שהיו לו פותרים אלא שלא היה צודק החלום על פי הפותרים, והוא אומרו ופותר אין אותו והכוונה בזה שיפתור פתרון שיצטדק עם החלום:**

מדברי רבינו מבואר שהחרטומים פתרו פתרונות, אלא שלא הצליחו לפתור את החלום בפתרונות נכונים וצודקים. והקשו המפרשים מדברי רבינו בפרשת וישב (לעיל מ ח) שהלשון 'ופותר אין אותו' משמע שלא היו פותרים בשום אופן, והלשון 'ואין פותר אותם לפרעה' (לעיל פסוק ח), משמע שהיו פותרים אלא שלא פתרו פתרון צודק ומתקבל, ולכאורה סותר למה שכתב כאן שגם לשון 'ופותר אין אותו' מתפרש שהיו פותרים אלא לא פתרו פתרונות צודקים. ותירצו בכמה אופנים:

א. בסוגלת משה

(לעיל מ ח) תירץ, שבאמת היו לפרעה פותרים, כפי שביאר רבינו ממשמעות הלשון 'ואין פותר אותם לפרעה', אלא שפרעה שינה בלשונו ואמר ליוסף 'ואין פותר אותו', כדי להפחיד אותו, שיחשוב שאין מציאות לפותרו.

מצאנו בחז"ל כי אל לו לאדם לפתוח את פיו לשטן ולהתבטא בלשון שיש בה מן הקללה, וכל שכן כשמדובר באדם גדול וחכם שיש יתר תוקף לדבריו. היכן מצאנו בפרשה התייחסות בדברי האור החיים לענין זה?

תשובה מגליון קודם: פרק לו פסוק כ, עיי' אה"ח.

פתרונות יש לשלוח עד יום רביעי הקרוב לכתובת מייל: m028039999@gmail.com או בפקס 02-5385689 או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל

על מנת להשתתף בהגרלה: 1. יש לציין כתובת מדויקת וטלפון. 2. לציין בראש הדף עבור חידון 'ובהרת בחיים'. 3. בני חו"ל מתבקשים לכתוב כתובת (אדרעס) בארץ ישראל למקרה של זכיה, שישלח לשם. בין שולחי התשובות תערך הגרלה על סידור מתיבתא (או על ספר אחר הקיים במלאי כפי שיקולי המערכת).

מצא חיים

חידה שבועית בעיון דברי האור החיים

מחברים להיום

לשמיעת שיטורים ודרשות

חייגו: 02-803-9999

